

PAR SOCIĀLO PAKALPOJUMU UN SOCIĀLĀS PALĪDZĪBAS SNIEGŠANU PREIĻU NOVADĀ NO 2022.GADA

dokuments izstrādāts,
pamatojoties uz Preiļu novada pašvaldības
2021.gada 27.augusta rīkojumu Nr.4-6/144

SATURS

IEVADS

1. SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS.....	4
2. ESOŠĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS UN TĀLĀKĀS RĪCĪBAS.....	18
2.1. PAR PAŠVALDĪBU BUDŽETOS PAREDZĒTAJIEM LĪDZEKĻIEM SOCIĀLAJAI AIZSARDZĪBAI	18
2.2. PAR SOCIĀLO PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU DARBA ORGANIZĀCIJU, SOCIĀLĀS SFĒRAS SVID ANALĪZE	19
2.3. PAR SOCIĀLĀS PALĪDZĪBAS SNIEGŠANU.....	27
2.4. PAR SOCIĀLO PAKALPOJUMU SNIEGŠANU	34

IEVADS

Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā jaunajā Preiļu novadā sākot no 2022.gada tiek veidota vienota sociālās palīdzības organizēšana un sociālo pakalpojumu sniegšana. Lai saglabātu vienlīdzīgas iespējas pakalpojumu pieejamībā visā novada teritorijā, ir jāanalizē tās atbalsta iespējas, kas tikušas piedāvātas katrā atsevišķajā novadā līdz novadu apvienošanai. Tomēr pārmaiņu ieviešana nav iespējama, ja netiek apzināts sociālās jomas galvenais objekts – cilvēks un visi ar to saistītie rādītāji, kas ļauj pakalpojuma sniedzējam plānot gan nepieciešamos cilvēkresursus, gan finanšu resursus. Tāpēc šis dokuments veidots no vairākām daļām.

Pirmkārt, tikusi analizēta sociālekonomiskā situācija apvienojamajos novados, iespēju robežās izmantojot aktuālākos datus, kas iegūti no Centrālās statistikas pārvaldes un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras. Turklāt mēģināts analizēt situāciju arī pagastu griezumā, un aplūkoti tādi rādītāji, kurus būtiski zināt kā pabalstu (piemēram, pensiju apmēri, algu apmērs u.tml.), tā pakalpojumu plānošanas kontekstā (demogrāfiskie rādītāji, iedzīvotāju blīvums, dabiskā kustība u.tml.). Būtiskākās atziņas tekstā tikušas izdalītas, kā arī atrodamas norādes par atbalsta nepieciešamību noteiktām mērķgrupām.

Dokumenta otrā daļa sastāv no esošās situācijas apraksta tieši sociālajā jomā, aplūkojot atsevišķi tālākās darba organizācijas, sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu organizēšanas jautājumus, kā arī uzskaitot konkrētas rīcības, kas veicamas sekmīgai sociālās politikas īstenošanai turpmākajiem gadiem.

Tāpat dokumenta pielikumos pievienota papildinformācija (detalizētāki dati, par kuriem minēts sociālekonomiskajā raksturojumā), kā arī Labklājības pārvaldes un atsevišķu pakalpojumu sniedzēju nolikumi, organizatoriskā struktūra un amata vienību saraksts 2022.gadam.

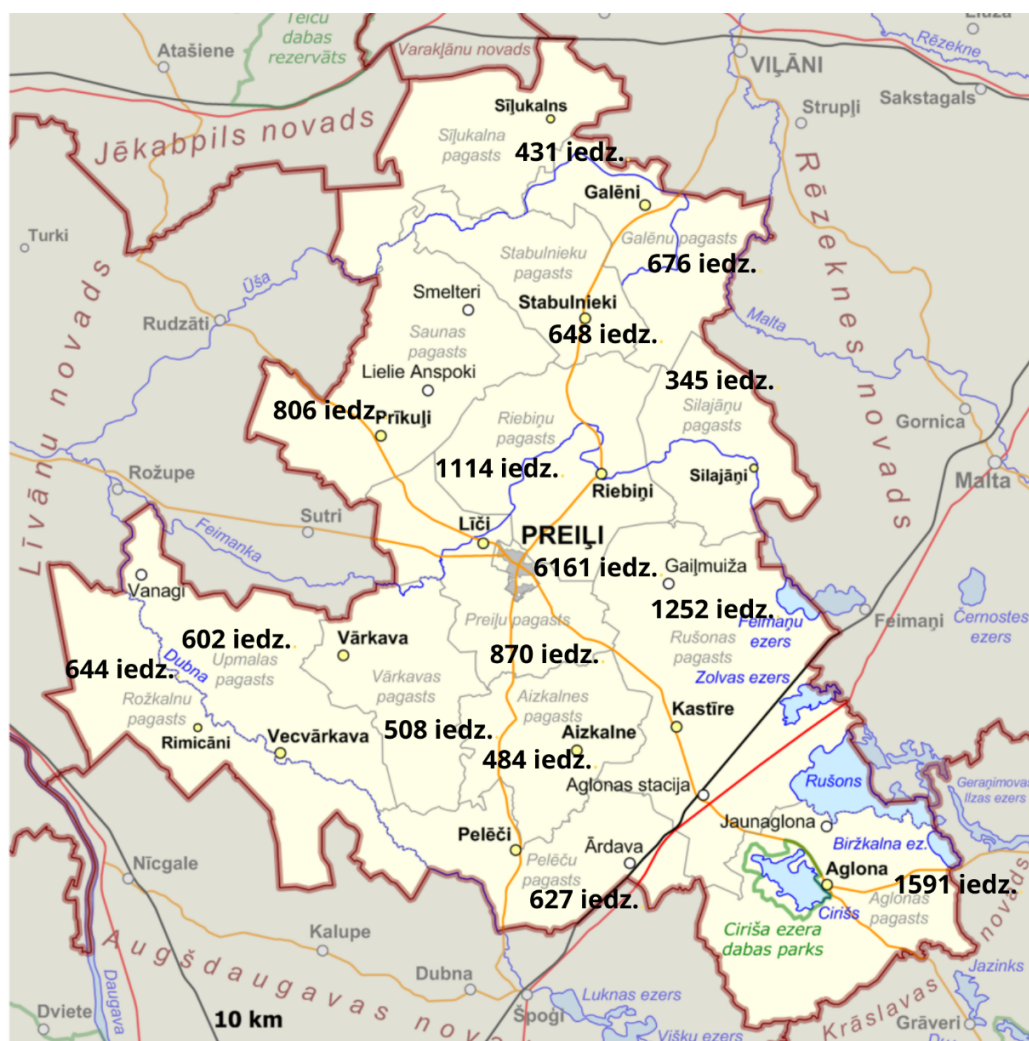
Lai tuvākajā nākotnē īstenotu uz iedzīvotāju vajadzībām vērstu atbalstu, tieši pašvaldības politiskie lēmumi būs izšķirošie sekmīgam darbības iznākumam.

Ticot, ka mums izdosies,

darba grupas vārdā – Anita Gāga.

1. SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS

“Jāņa Sētas” pētnieku sniegtā prognoze¹ par iedzīvotāju skaitu (atbilstoši tam administratīvo teritoriju dalījuma, kas bija līdz novadu apvienošanai 2021.gada 01.jūlijā) paredz, ka 2030.gadā Preiļu novadā dzīvos 7 271, Riebiņu novadā – 3 606, Vārkavas novadā – 1 488 un Aglonas novadā 2 391 iedzīvotāji, tātad kopā 14 756 iedzīvotāji. Par cik 2021.gada aktuālie iedzīvotāju skaita dati rāda, ka jaunizveidotajā Preiļu novadā dzīvo 16 759 iedzīvotāji (skat. 1.attēlu pagastu dalījuma) un, ņemot vērā pētnieku atziņu, ka Latgalē iedzīvotāju skaita samazināšanās ir notikusi par 3% straujāk (sniedzot prognozi par iedzīvotāju skaitu 2020.gadā), nekā bija iepriekš paredzēts, ar lielu varbūtību jāsecina, ka 2030.gadā iedzīvotāju skaits būs vēl zemāks, nekā ticis prognozēts, tātad mazāk kā 14 tūkstoši iedzīvotāji.

1.attēls

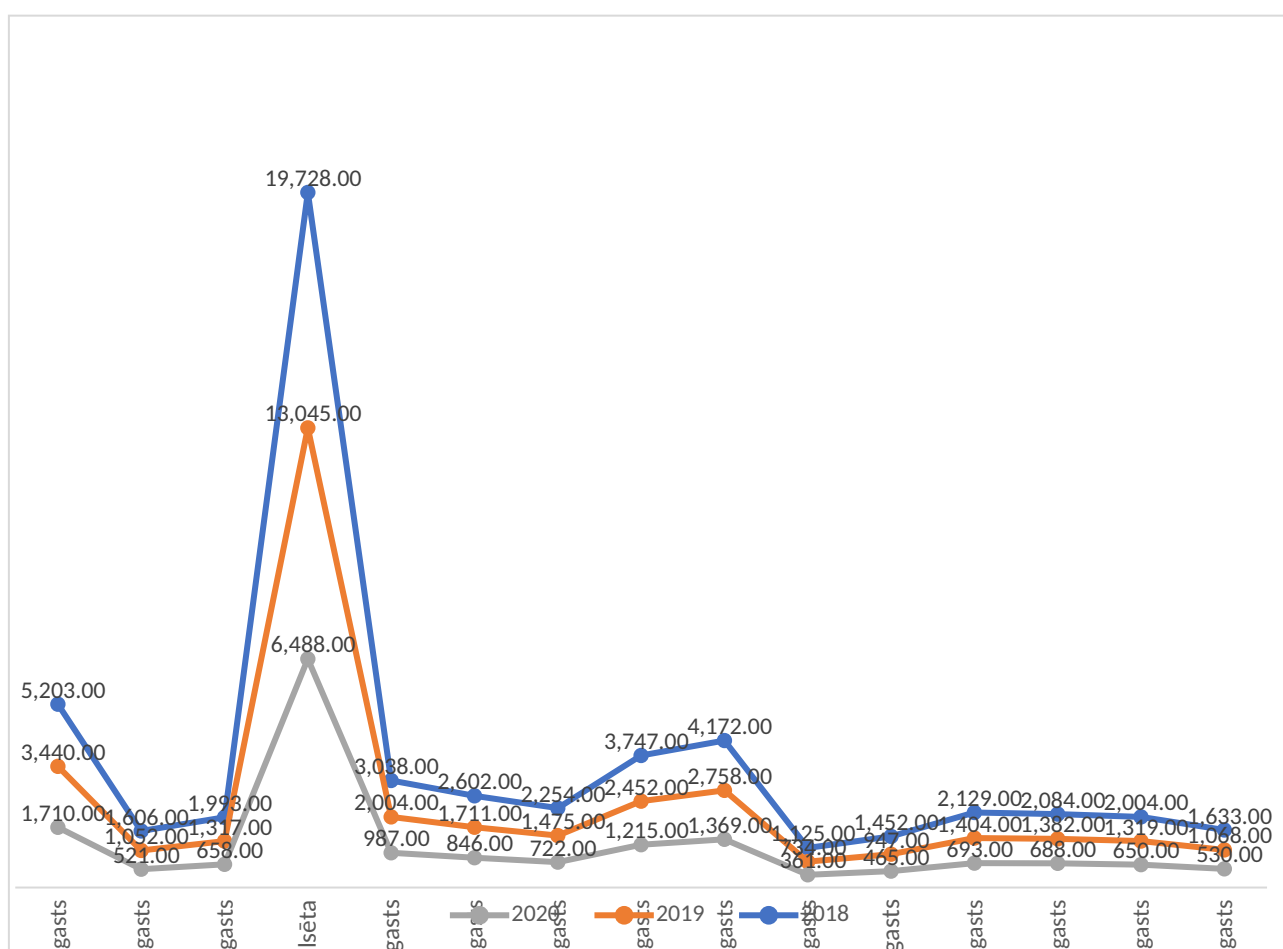
Iedzīvotāju skaits Preiļu novadā pagastu dalījuma 2021.gada sākumā

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

¹ “Jāņa Sēta” analītisks materiāls “Iedzīvotāju skaita prognozes un reģionālās atšķirības iedzīvotāju vecumstrukturā”, 2019. Pieejams http://195.244.155.179/sites/default/files/file/1_ATR%20iedzivotaji%20%281%29.pdf

To, ka notiek iedzīvotāju skaita samazināšanās kā valstī kopumā, tā Preiļu novadā, rāda statistiskie dati. Turklāt aktuālajā informācijā par iedzīvotāju skaita prognozēm pētnieki lielāku uzsvāri liek uz migrāciju kā noteicošo faktoru iedzīvotāju skaita izmaiņās, nevis uz tradicionālajiem rādītājiem – dzimstību un mirstību. Tomēr migrācija ir grūti paredzams faktors, tāpēc šajā aprakstā tiek aplūkoti arī dzimstības un mirstības rādītāji.

Jaunizveidotajā Preiļu novadā visstraujākais iedzīvotāju skaita samazinājums, salīdzinot aktuālos 2021.gada un 2018.gada datus (skat. Pielikums Nr.1), vērojams Preiļu pagastā (15,86%), Sīlukalna pagastā (14,65%) un Riebiņu pagastā (13,98%). Pelēču pagasts, Preiļu pilsēta un Rožkalnu pagasts ir tās novada administratīvās teritorijas, kur iedzīvotāju skaita samazinājums ir viszemākais – attiecīgi 7,25%, 7,81% un 8,26%.

par iedzīvotāju skaita izmaiņām 2018.-2020.gada skatāma 2.attēlā.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas novadā pagastu dalījumā 2018.-2020.gadā

(avots Pilsoneības un migrācijas lietu pārvalde, <https://www.pmlp.gov.lv/lv/fizisko-personu-registrs-0>)

Analizējot Pilsoneības un migrācijas lietu pārvaldes datus par iedzīvotāju vecumstruktūru pa pagastiem 2018.-2020.gada periodā (skat. Pielikums Nr.2) secināms, ka

iedzīvotāju skaits līdz darbaspējas vecumam nedaudz palielinās vai saglabājas nemainīgs Pelēču, Saunas, Galēnu, Rušonas un Stabulnieku pagastā, kamēr pārējās administratīvajās vienībās tas samazinās. Darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaits samazinās kā pagastos, tā pilsētā. Savukārt Preiļu pilsētā un Aglonas, Aizkalnes un Rušonas pagastos palielinās iedzīvotāju skaits pēc darbaspējas vecuma. Aktuālie dati par iedzīvotāju vecumstruktūru novados pēc iepriekšējā novadu dalījuma (skat. 1.tabulu) rāda, ka visi rādītāji visās vecumgrupās visos novados krietni atšķiras no Latvijas vidējiem rādītājiem – līdz darbaspējas vecumam ir 16%, darbaspējas vecumā – 62%, bet virs darbaspējas vecuma – 22% valsts iedzīvotāju. Viszemākais gados jauno iedzīvotāju skaits (10%) un, likumsakarīgi, augstākais gados veco iedzīvotāju skaits (25%) ir Aglonas novadā. Procentuāli lielākais darbaspējīgo iedzīvotāju skaits ir Riebiņu novadā (66%).

1. tabula

Iedzīvotāju skaits pēc dzimuma un vecuma grupām novados

		2021	īpatsvars pret kopējo iedzīvotāju skaitu (%)
Līdz darbaspējas vecumam	Aglonas novads	314	10
	Preiļu novads	1250	14
	Riebiņu novads	514	12
	Vārkavas novads	229	13
Darbaspējas vecumā	Aglonas novads	1963	65
	Preiļu novads	5576	62
	Riebiņu novads	2945	66
	Vārkavas novads	1116	64
Virs darbaspējas vecuma	Aglonas novads	765	25
	Preiļu novads	2122	24
	Riebiņu novads	1007	23
	Vārkavas novads	409	23

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Kopumā iedzīvotāju vidējais vecums, saskaņā ar 2021.gada aktuālajiem datiem, Preiļu, Vārkavas un Riebiņu novados ir 45 gadi, savukārt Aglonas novadā – 47 gadi. Paredzamais mūža ilgums Latgales reģionā 2020.gadā vīriešiem sastādīja 77,5 gadi un sievietēm – 83,1 gadi. Augstāk minētie dati par iedzīvotāju vecumstruktūru skaidri norāda, ka pašvaldībā pieaugs pieprasījums pēc resursiem sociālajā jomā un veselības aprūpē, kā arī arvien

samazināsies gados jaunu cilvēku īpatsvars. Par darbības vecumu vecāku iedzīvotāju īpatsvars kā nozīmīgs rādītājs ar 99% ticamību tiek minēts Latvijas Bankas darbinieku² veiktajā apkopojumā par faktoriem, kas ietekmē sociālās aizsardzības uzturēšanas izdevumus uz vienu iedzīvotāju Latvijas novadu pašvaldībās. Pētnieki secinājuši – “jo lielāka sabiedrības daļa pārsniegusi darbības vecumu, jo lielāki būs sociālās aizsardzības izdevumi uz vienu iedzīvotāju. Tas varētu būt skaidrojams ar to, ka gados vecāki cilvēki vairāk pakļauti nabadzības riskam un ar veselības problēmām saistītiem riskiem, tāpēc šī sabiedrības daļa biežāk vērsīsies pēc sociālās palīdzības dienestu atbalsta. Šis novērojums sniedz papildu liecības tam, ka, sabiedrībai novecojot, pašvaldībām būs arvien grūtāk rast nepieciešamo finansējumu pakalpojumu nodrošināšanai. Statistiski nozīmīgi ir arī virkne ģeogrāfisko faktoru, t.sk. pagastu skaits pašvaldībā; attālums līdz tuvākajai republikas pilsētai; tas, vai novads atrodas pie robežas; apdzīvotības blīvums.”

Par sabiedrības novecošanos liecina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras dati par vecuma pensijas saņēmēju skaitu pašvaldības administratīvajās teritorijās. Īpaši uzskatāmi vecuma pensijas saņēmēju skaits palielinās divās vecuma grupās: 65-69 gadi (no 947 personām 2018.gadā līdz 1049 personām 2021.gada jūlijā) un 70-74 gadi (no 718 personām 2018.gadā līdz 776 personām 2021.gada jūlijā). Vecuma pensijas saņēmēju skaits attiecībā pret kopējo iedzīvotāju skaitu jaunizveidotajā Preiļu novadā sastāda 24%, taču trīs pagastos to īpatsvars pārsniedz novada vidējo rādītāju – Silajāņu pagastā ir 28% vecuma pensijas saņēmēju, Saunas un Vārkavas pagastos – 26%. Ar zemāko šīs mērķgrupas saņēmēju skaitu izceļas Stabulnieku, Upmalas un Galēnu pagasti, kur īpatsvars ir 20% vecuma pensijas saņēmēju. Kopējam vecuma pensiju saņēmēju skaitam tāpat ir tendence samazināties. Detalizēta informācija par vecuma pensiju saņēmēju skaitu novada pagastos 2018.-2021.gadā atrodama pielikumā Nr.3.

Iedzīvotāju skaita samazinājums lielā mērā saistāms ar salīdzinoši zemajiem dzimstības un augstajiem mirstības rādītājiem.

² Vilerts.K., Zutis K., Beņkovskis K. “Kas nosaka Latvijas pašvaldību budžeta izdevumu atšķirības?”, 2019. Pieejams: https://www.makroekonomika.lv/sites/default/files/2019-06/diskusijumaterials_lv.pdf

**Dzimušo skaits
2020.gadā**

	2018	2019	2020
Aglonas novads	19	22	13
Preiļu novads	85	62	83
Riebiņu novads	36	32	25
Vārkavas novads	15	16	26

**2.tabula
novados 2018.-**

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Zemākais dzimstības vispārīgais koeficients 2020.gadā uz 1000 iedzīvotājiem ir Aglonas novadā – 4,2, kamēr Vārkavas novads ir to pašvaldību vidū, kurās dzimstības koeficients ierindots augstākajā vērtību skalā, un sastāda 14,5 (tas ir līdzvērtīgs vairākām Pierīgas pašvaldībām: Ikšķiles, Ķekavas, Mārupes, Stopiņu, Siguldas novadiem). Preiļu novada dzimstības vispārīgais koeficients ir līdzvērtīgs kopējam Latvijas rādītājam un sastāda 9,2, bet Riebiņu novadā 2020.gadā tas ir bijis 5,5. Arī absolūtie skaitļi par dzimušu bērnu skaitu novados rāda, ka Vārkavas novadā 2020.gadā reģistrēts gandrīz divas reizes lielāks dzimušo skaits, nekā 2018.gadā (skat. 2.tabulu), lai arī faktiskais dzimušo skaits ir salīdzinoši neliels.

Diemžēl nākotnes prognozes par bērnu skaita palielināšanos ir visai pesimistiskas, jo strauji samazinās sieviešu skaits fertīlajā vecumā, par cik salīdzinoši mazs bija dzimušo skaits 90-tajos gados. Aktuālie 2021.gadi rāda, ka vecuma grupā 20-24 gadi visos četros novados kopskaitā ir 434 sievietes, bet vecuma grupā 15-19 gadi – ir vien 352 sievietes. “Jāņa Sētas”³ pētnieki secinājuši, ka būtu iespēja veicināt situāciju, ka ģimenēs dzimst vairāk bērnu, ja valsts ieguldītu vismaz divas reizes vairāk no sava kopprodukta ģimeņu ar bērniem atbalstā. Līdzīgi var teikt arī par pašvaldību – dati rāda, ka jaunizveidotajā Preiļu novadā vēl ir gana liels gados jauno sieviešu skaits (vecuma grupā 25-29 gadi ir 512 sievietes; vecuma grupā 30-34 gadi ir 506 sievietes; vecuma grupā 35-39 gadi ir 413 sievietes), kuras varētu būt potenciālie vecāki, ja būtu konkrēts atbalsts no pašvaldības. To, ka neliels pašvaldības atbalsts rada zināmu drošības sajūtu jaunajām ģimenēm rāda datu analīze par pabalsta – 50% atlaide no ēdināšanas maksas daudz bērnu ģimeņu bērniem, ieviešanu Preiļu

³ Jāņa Sēta” analītisks materiāls “Iedzīvotāju skaita prognozes un reģionālās atšķirības iedzīvotāju vecumstrukturā”, 2019. Pieejams http://195.244.155.179/sites/default/files/file/1_ATR%20iedzivotaji%20%281%29.pdf

novadā. Ja 2012. gadā atlaidi no maksas par bērna ēdināšanu pirmsskolas izglītības iestādē bija saņēmuši 30 bērni no 27 daudzbērnu ģimenēm, tad uz 2019. gada janvāri minēto pabalstu jau saņēma 83 bērni no 61 ģimenes. Tāpat pozitīva tendence Preiļu novadā vērojama pēc pabalsta mācību līdzekļu iegādei daudzbērnu ģimeņu skolēniem ieviešanas – ja 2019.gadā minētais atbalsts sasniedza 105 ģimeņu 201 bērnu, tad 2020.gadā minēto pabalstu saņēma 124 ģimeņu 230 bērni. Sociālie darbinieki bija novērojuši, ka daudzās ģimenēs dzima trešie bērni, kas ļāva ģimenes vecākajiem bērniem pretendēt uz šo pabalstu.

Analizējot ģimenes veidu pēc bērnu esamības un vecuma, ar procentuāli mazu ģimeņu skaitu, kurās dzīvo vismaz viens bērns, kas nav sasniedzis 18 gadu vecumu, izceļas Aglonas novads – jauno ģimeņu tur ir vien 30% (skat.3.tabulu), bet ģimeņu, kurās nedzīvo bērni, ir 26%. Ekonomiski attīstītās pašvaldībās (īpaši Pierīgā) jauno ģimeņu īpatsvars sastāda pat līdz 58 %. Diemžēl arī Riebiņu novadā vērojamas tendences, ka tuvākajos gados tur pieaugs tādu ģimeņu īpatsvars, kurās nedzīvo bērni, jo aktuālie dati rāda, ka novadā ir 46% tādu ģimeņu, kurās jaunākais bērns ir vismaz 18 gadus vecs.

3.tabula

Ģimenes kodola veids pēc bērnu esamības un vecuma novados 2021.gadā (% īpatsvars)

	Aglonas novads	Preiļu novads	Riebiņu novads	Vārkavas novads
Ģimenes, kurās dzīvo vismaz 1 bērns, kas nav sasniedzis 18 gadu vecumu	30	37	32	34
Ģimenes, kurās jaunākais bērns, kas dzīvo ģimenē, ir vismaz 18 gadus vecs	44	40	46	43
Ģimenes, kurās nedzīvo bērni	26	24	23	23

(avots: <https://geo.stat.gov.lv/stage2/>)

Pašvaldības atbalsts jaunajām ģimenēm būtu būtisks arī tādejādi, lai veicinātu darbspējīgo iedzīvotāju atgriešanos. Aktuālie dati par pēdējiem trim gadiem joprojām uzrāda, ka salīdzinoši daudzi iedzīvotāji pārceļas uz ārzemēm, un salīdzinoši maz ir tādu, kas nolēmuši atgriezties (skat.4.tabulu).

4.tabula

Iedzīvotāju iekšējā un ārējā migrācija laika periodā no 01.01.2018.-01.01.2021.

		2021
Aglonas novads	Pārcēlies uz citu teritoriju Latvijā	205
	Pārcēlies no citas teritorijas Latvijā	151
	Pārcēlies uz ārzemēm	55

	Ieradies no ārzemēm	11
Preiļu novads	Pārcēlies uz citu teritoriju Latvijā	527
	Pārcēlies no citas teritorijas Latvijā	349
	Pārcēlies uz ārzemēm	129
	Ieradies no ārzemēm	59
Riebiņu novads	Pārcēlies uz citu teritoriju Latvijā	359
	Pārcēlies no citas teritorijas Latvijā	214
	Pārcēlies uz ārzemēm	64
	Ieradies no ārzemēm	25
Vārkavas novads	Pārcēlies uz citu teritoriju Latvijā	135
	Pārcēlies no citas teritorijas Latvijā	65
	Pārcēlies uz ārzemēm	22
	Ieradies no ārzemēm	7

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Gana liels ir arī to iedzīvotāju skaits, kas pārcēlušies uz citu teritoriju Latvijā. Diemžēl nav bijis iespējas iegūt oficiālos datus, uz kurām pašvaldībām notikusi iekšējā migrācija, bet, visticamāk, tas varētu būt saistīts ar iespēja būt nodarbinātiem un/ vai iegūt izglītību, kas attiecināms vairumā uz iedzīvotājiem darbības vecumā.

Aglonas novads diemžēl ierindojas to pašvaldību skaitā, kur vērojams salīdzinoši augsts mirstības vispārīgais koeficients – 2020.gadā tas sastāda 23,6, kamēr Latvijā kopumā tas ir 15,2. Arī Preiļu, Vārkavas un Riebiņu novados šis koeficients pārsniedz valsts vidējo rādītāju (skat. 5.tabulu), un kopumā visā jaunveidojamā Preiļu novada teritorijā ir negatīvs dabiskā pieauguma koeficients.

5.tabula
Dzimumstības, mirstības un dabiskā pieauguma koeficienti novados 2020.gadā (uz 1000 iedzīvotājiem)

	Dzimumstības koeficients	Mirstības koeficients	Dabiskā pieauguma koeficients
Aglonas novads	4,2	23,6	-19,4
Preiļu novads	9,2	16,8	-7,6
Riebiņu novads	5,5	19,8	-14,3
Vārkavas novads	14,5	19,5	-5

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Aktuālie dati par iedzīvotāju blīvumu jaunizveidoto Preiļu novadu ierindo vienā no zemākajām kategorijām – tie ir 14,59 cilv./km², jo Preiļu novadam, kurā iedzīvotāju blīvums

līdz 2021.gada 01.jūlijam sastādīja 25 cilv./km², tika pievienoti Vārkavas, Riebiņu novadi un Aglonas pagasts, kur iedzīvotāju blīvums ir ievērojami zems (minētajos novados blīvums reģistrēts 6-8 cilv./km²). Šo rādītāju lielā mērā izskaidro tas, ka administratīvajās teritorijās ir augsts lauku iedzīvotāju īpatsvars – saskaņā ar 2021.gada datiem 100% lauku iedzīvotāju ir Vārkavas novadā, 84% - Riebiņu novadā, 75% - Aglonas novadā un 27% - Preiļu novadā.

Iedzīvotāju dzīves vieta lielā mērā noteikusi arī ekonomiskos rādītājus. Ja līdzšinējā Preiļu novadā, kur ir kā pilsēta, tā lauku teritorijas, nodarbināto īpatsvars 2018./2019.gadā sastāda 38-39% no kopējā iedzīvotāju skaita, tad novados, kuros ir augsts lauku iedzīvotāju īpatsvars, ir zems nodarbināto īpatsvars (skat. 6.tabulu). Tāpēc var manīt iezīmes korelācijas esamībai starp iedzīvotāju dzīve vietas izvēli un nodarbinātību – jo mazāks lauku iedzīvotāju īpatsvars, jo lielāka nodarbinātība, un otrādi. Ja Preiļu novada rādītājs ir līdzvērtīgs vairāku Pierīgas pašvaldību rādītājiem (Olaines, Ropažu, Ikšķiles, Garkalnes, Inčukalna novadi) un vērtējams kā vidējs, tad Aglonas, Riebiņu un Vārkavas novadu nodarbināto īpatsvars ierindojas zemākajā kategorijā, kas skaidrojams ar pieejamajām darba vietām – pilsētā to ir vairāk, nekā laukos. Tomēr lauku teritorijās likumsakarīgi ir procentuāli vairāk ekonomiski aktīvu uzņēmumu, kas reģistrējušies kā saimnieciskās darbības veicēji un zemnieku saimniecības. Te uzteicams Vārkavas novads, kur attiecībā pret kopējo iedzīvotāju skaitu (2019.gada dati), ir 9% saimnieciskās darbības veicēju un 6% zemnieku saimniecību, kamēr Aglonas novadā attiecīgi tie ir 3 un 1 procenti.

6.tabula
Nodarbināto īpatsvars (%) 2018.-2019.gadā

	2018.gads	2019.gads
Aglonas novads	23	23
Preiļu novads	38	39
Riebiņu novads	26	23
Vārkavas novads	20	21

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Salīdzinoši augsts saimnieciskās darbības veicēju un zemnieku saimniecību īpatsvars ir arī Riebiņu novadā – attiecīgi 8 un 6 procenti, bet Preiļu novadā – 5 un 1 procenti. Lai arī šie divi rādītāji nesniedz pilnīgu skatu uz iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti, minētie fakti jāņem vērā arī domājot par pašvaldības iespēju paredzēt jebkāda veida atbalstu arī šīm kategorijām.

7.tabula

Darba meklētāju/ bezdarbnieku īpatsvars 15-74 gadus vecu ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū 2018.-2020.gadā

	2018	2019	2020
Aglonas pagasts	18,3	16,0	14,7
Aizkalnes pagasts	12,8	9,1	9,3
Pelēču pagasts	24,7	18,8	21,9
Preiļi	13,8	10,7	10,9
Preiļu pagasts	17,3	14,9	13,8
Saunas pagasts	14,2	13,0	13,1
Galēnu pagasts	15,8	13,3	11,5
Riebiņu pagasts	18,5	13,7	12,9
Rušonas pagasts	20,9	14,5	15,0
Silajāņu pagasts	34,9	25,2	19,4
Sīļukalna pagasts	15,3	14,6	12,1
Stabulnieku pagasts	15,1	14,3	12,7
Rožkalnu pagasts	10,5	7,6	8,0
Upmalas pagasts	12,1	8,6	6,8
Vārkavas pagasts	21,2	21,1	15,4

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Lursoft veiktais pētījums⁴ par bezdarba izmaiņām pēdējo triju gadu laikā Latvijas pašvaldībās, kas publicēts šī gada aprīlī, jaunizveidotā Preiļu novada teritorijas parāda citādā skatījumā – Vārkavas novadā bezdarba līmenis 2021.gada 31.martā sastāda 7,4% (skat. 8.tabulu), kas ir zemākais starp jaunizveidotā Preiļu novada teritorijām.

Analizējot bezdarba līmeni pagastu dalījumā, kā pozitīvs piemērs minams Upmalas pagasts, kur bezdarbnieku īpatsvars 2020.gadā bija vien 6,8% (skat.7.tabulu), turklāt tas ir ievērojami mazinājies, salīdzinot ar 2018.gadu, kad šis rādītājs reģistrēts 12,1%. Salīdzinoši zems darba meklētāju un bezdarbnieku īpatsvars ir vērojams arī Rožkalnu un Aizkalnes pagastos, bet Pelēču un Silajāņu pagasti atzīmējami ar augstāko bezdarbnieku īpatsvaru, kas pārsniedz Latgalē reģistrētā bezdarba līmeni - 15,1% 2020.gada beigās.

Atgriežoties pie iepriekš minētā Lursoft pētījuma, kurā analizēti no Nodarbinātības valsts aģentūras un Valsts ieņēmumu dienesta saņemtie dati, jāatzīmē pozitīvās tendences iezīmes Riebiņu novadā – laika periodā no 2018.gada līdz 2020.gadam ir ievērojami

⁴ Lursoft pētījums "Nodarbināto skaita izmaiņas pilsētās un novados", 2021. Pieejams: <https://blog.lursoft.lv/2021/04/28/apkopoti-dati-par-nodarbinato-skaita-izmainam-pilsetas-un-novados>

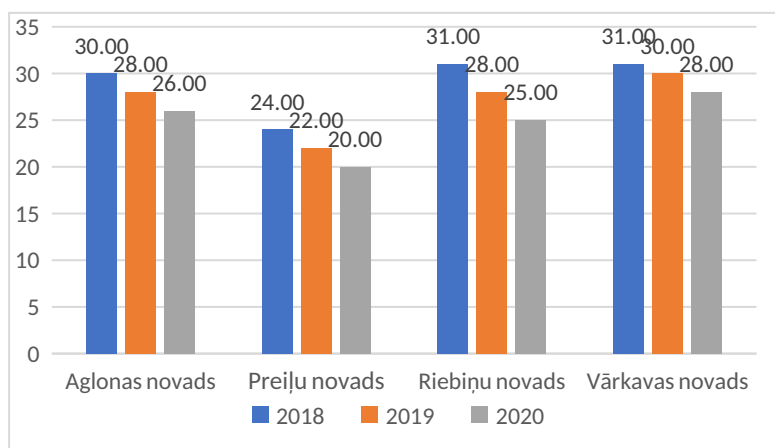
palielinājies darbinieku skaits pašvaldības teritorijā reģistrētajos uzņēmumos, kamēr Preiļu novadā attiecīgajā periodā šis rādītājs gandrīz par identisku darbinieku skaitu ir samazinājies (skat. 8.tabulu). Ļoti iespējams, tas ir saistīts tikai ar uzņēmuma juridiskās adrese maiņu no Preiļu uz Riebiņu novadu, un jaunizveidotā Preiļu novada kontekstā vairs neieņems būtisku nozīmi.

8.tabula
Novados reģistrēto uzņēmumu nodrošināto darba vietu skaits

Novads	Bezdarba līmenis (%), 2018 31.decembris	Bezdarba līmenis (%), 2020 31.decembris	Bezdarba līmenis (%), 2021 31.marts	Darbinieku skaits pašvaldības teritorijā reģistrētajos uzņēmumos 2018	Darbinieku skaits pašvaldības teritorijā reģistrētajos uzņēmumos 2020
Aglonas novads	13,1	14,3	15,2	156	171
Preiļu novads	8,1	8,4	9,2	2161	2086
Riebiņu novads	10,6	9,7	10,2	209	286
Vārkavas novads	7,5	6,5	7,4	31	41

(avots: <https://blog.lursoft.lv/2021/04/28/apkopoti-dati-par-nodarbinato-skaita-izmainam-pilsetas-un-novados>)

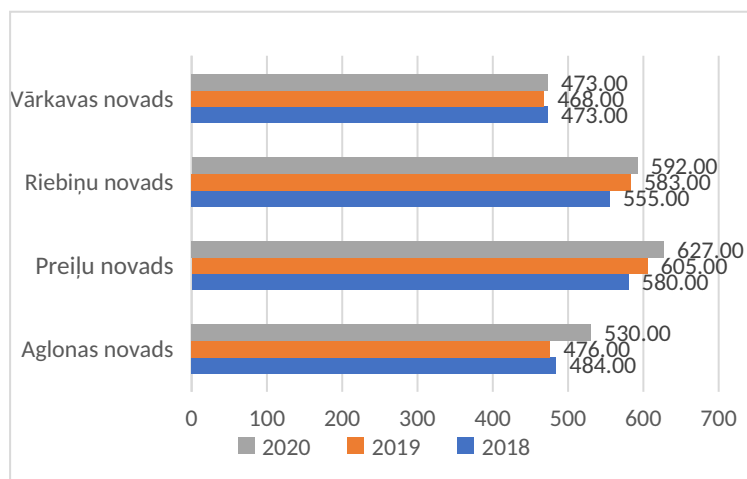
Analizējot datus par darba ņēmēju procentuālo īpatsvaru ar minimālo algu vai mazāk (pēc darba ņēmēja deklarētās adreses) no darba ņēmēju skaita ar darba ienākumiem, jāatzīmē tendence sarukt zemo algu saņēmēju skaitam vērojama Riebiņu novadā – laika periodā no 2018.gada līdz 2020.gadam to īpatsvars sarucis par sešiem procentpunktiem. Lielākais zemo algu saņēmēju īpatsvars tomēr ir vērojams Vārkavas novadā – 2020.gadā tādi ir 28% no kopējā darba ņēmēju skaita ar darba ienākumiem. Zemo algu saņēmēju īpatsvara izmaiņas 2018.-2020.gadā novados atspoguļotas 3.attēlā.

3.attēls. Darbaņēmēju īpatsvars (%) ar minimālo algu vai mazāk (pēc darbaņēmēja deklarētās adreses)

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Likumsakarīgi Vārkavas novadā ir vērojama zemākā strādājošo mēneša vidējā neto darba samaksa (skat. 4.attēlu) – 2020.gadā tā sastāda 473 eiro, kas ir 1,3 reizes mazāka nekā Preiļu novadā (627 eiro).

4.attēls. Strādājošo mēneša vidējā neto darba samaksa (eiro) 2018.-2020.gadā

(avots: Oficiālās statistikas portāls <https://stat.gov.lv/lv>)

Lai arī vērojams strādājošo mēneša vidējās neto darba samaksas pieaugums 2018.-2020.gadu griezumā, uz kopējā Latvijas pašvaldību fona tās ir vērtējamas kā zemas (tā, piemēram, Līvānu novadā vidējā neto darba samaksa 2020.gadā ir 826 eiro, kas ir līdzvērtīgs Pierīgas pašvaldību rādītājam). Pieļaujams, ka izmaiņas minētajos rādītājos pozitīvā virzienā būs vērojamas tuvākajos gados, jo pandēmijas radītā situācija, kas daudziem ļāva strādāt attālināti no savām dzīvesvietām lauku reģionos, varētu būt atgriezusi reģionos iedzīvotājus ar labu izglītību un augstiem ienākumiem.

Par izmaiņām ekonomiskajās aktivitātēs pirms un pēc pandēmijas secināts Latvijas Universitātes Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes un Latvijas Mobilā Telefona pētījumā, par kuru informācija publicēta š.g. jūnijā. Ja 2018.gadā Preiļu novads tika ierindots “mēreno” novadu grupā, kam raksturīga vidēja ekonomiskā aktivitāte darba dienās un brīvdienās, tad 2020.gadā Covid-19 pandēmijas ietekmē Preiļu novads kvalificējies “pašpietiekamo” novadu grupā, ko raksturo vidēji augsta ekonomiskā aktivitāte kā darba dienās, tā brīvdienās.

Viena no lielākajām mērķgrupām pašvaldībās ir pensionāri un invalīdi, tāpēc atsevišķi ir aplūkojams šīs mērķa grupas oficiāli pierādāmais ienākumu līmenis – vecuma un invaliditātes pensijas.

Likumsakarīgi, **augstākās pensijas** gan 2018.-2020.gadu griezumā (skat. Pielikumu Nr.4), gan, saskaņā ar aktuālajiem 2021.gada datiem (skat.9.tabulu), **ir Preiļu pilsētā dzīvojošiem pensionāriem (405,52 eiro) un invalīdiem (211,05 eiro)**, ko varētu būt noteikusi iespēja būt nodarbinātiem un labāk atalgotiem darbaspējas vecumā. **Zemākās vecuma pensijas ir Silajāņu un Vārkavas pagastos**, attiecīgi 285,04 eiro un 296,65 eiro. Lai arī gadu gaitā indeksācijas rezultātā vērojams kaut minimāls pensiju pieaugums, liela daļa vecuma un īpaši invaliditātes pensiju saņēmēju, ņemot vērā valdības plānoto palielināt ienākumu līmeni ⁵trūcīgām (305 eiro 2023.gadā un 318 eiro 2024.gadā) un maznodrošinātām (489 eiro 2023.gadā un 508 eiro 2024.gadā) mājāsaimniecībām, ar lielu varbūtību nākotnē atbildīs trūcīgas vai maznodrošinātas mājāsaimniecības statusam. Turklāt **novadā attiecībā pret kopējo iedzīvotāju skaitu ir procentuāli daudz invaliditātes pensijas saņēmēju – vislielākais īpatsvars 8% ir Sīļukalna pagastā, 7% - Preiļu un Riebiņu pagastos. Savukārt viszemākais īpatsvars – 4%, ir Saunas un Upmalas pagastos.**

9.tabula

Vecuma un invaliditātes pensiju saņēmēju skaits un vidējie pensiju apmēri 2021.gada jūlijā

Pilsēta, novads, pagasts *	07.2021.			
	Vecuma pensijas		Invaliditātes pensijas	
	pensiju saņēmēju skaits	vidējais piešķirtais apmērs ar piemaksu (EUR)	pensiju saņēmēju skaits	vidējais piešķirtais apmērs ar piemaksu (EUR)
Preiļu novads	3 962	354,56	889	200,73
Preiļi	1 487	405,52	302	211,05
Aglonas pagasts	376	350,99	89	209,25
Aizkalnes pagasts	115	322,25	26	202,68
Galēnu pagasts	138	309,82	41	174,71
Pelēču pagasts	138	309,24	33	185,04
Preiļu pagasts	212	332,86	60	200,63
Riebiņu pagasts	268	340,72	77	203,56
Rožkalnu pagasts	150	310,84	33	208,92
Rušonas pagasts	286	316,34	53	183,50
Saunas pagasts	208	340,69	33	195,81
Silajāņu pagasts	97	285,04	19	189,08
Sīļukalna pagasts	96	305,66	34	190,30
Stabulnieku pagasts	129	314,83	36	186,67
Upmalas pagasts	122	314,21	24	185,04
Vārkavas pagasts	130	296,65	28	186,52

(avots: Valsts

sociālās apdrošināšanas aģentūras sniegtie dati)

⁵ Saite uz publicēto informāciju: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/minimalo-ienakumu-slieksnus-plano-paaugstinat-no-2023-gada.a421245>

VDEĀVK dati par uzskaitē (2020.gada septembra dati) esošām personām ar invaliditāti pēc invaliditātes smaguma pakāpēs un funkcionālo traucējumu veida rāda, ka novadu teritorijās kopumā ir 4893 invalīdi, no tiem lielākā daļa (2635 personas) ir ar 1.invaliditātes grupu, kā arī salīdzinoši daudz – 10%, ir invalīdi ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem (29 ir bērni invalīdi ar šo traucējumu veidu), un tāpat 10% ir invalīdi ar kustību traucējumiem, kas tuvākajā nākotnē, visticamāk, uzliks papildus slogu kā veselības aprūpes sistēmai, tā veicinās pieprasījumu pēc šai mērķgrupai atbilstošiem sociālajiem pakalpojumiem, kā arī noteiks pienākumu pašvaldībai nodrošināt vides pieejamību tās pakļautībā esošajās pakalpojumu sniedzēju ēkās.

Analizējot trūcīgo personu (ienākumi līdz 128,06 uz vienu ģimenes locekli mēnesī) skaitu katrā novadā 2018.-2020.gadu griezumā, vērojama trūcīgo skaita samazināšanās Riebiņu, Vārkavas un Aglonas novados, bet Preiļu novadā tas saglabājas samērā līdzīgs un sastāda aptuveni 4% no kopējā novada iedzīvotāju skaita. Pēc 2020.gada datiem lielākais trūcīgo personu skaits ir bijis Riebiņu novadā – 6,09%, bet mazākais – Vārkavas novadā 3,6% (sīkāk skat. 10.tabulā). Tomēr sakarā ar izmaiņām normatīvajos aktos⁶, kas paredz, ka no 2021.gada trūcīgas māsaimniecības statusam atbilst personas ar ienākumu sliksni 272 eiro pirmajai un vienīgajai personai, un 190 eiro – nākamajām personām, kā arī ir izmaiņas kritērijos, kādi ienākumi netiek ņemti vērā, pieļaujams, ka trūcīgo skaits tuvākajā laikā varētu palielināties.

10.tabula
Trūcīgo personu skaits un procentuālais īpatsvars novados 2018.-2020.gadā

	2018		2019		2020	
	Trūcīgo personu skaits	Īpatsvars (%) pret kopējo iedzīvotāju skaitu	Trūcīgo personu skaits	Īpatsvars (%) pret kopējo iedzīvotāju skaitu	Trūcīgo personu skaits	Īpatsvars (%) pret kopējo iedzīvotāju skaitu
Aglonas novads	224	6,77	192	6,02	185	5,9
Preiļu novads	341	3,63	346	3,75	327	3,61
Riebiņu novads	370	7,74	313	6,77	281	6,09
Vārkavas novads	114	6,09	82	4,49	66	3,6

(avots: sociālo dienestu sniegtā informācijas statistiskajos pārskatos)

⁶ Grozījumi sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, 33.panta otrā daļa; pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

Ļoti iespējams, ka zemais trūcīgo skaits Vārkavas novadā saistīts ar salīdzinoši lielo saimnieciskās darbības veicēju un zemnieku saimniecību skaitu, kā ticis minēts iepriekš – ja šo personu īpašumā ir lielāka lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība nekā normatīvajos aktos noteikts, tas bijis izslēdzošs kritērijs, lai atbilstu trūcīgas personas statusam. Tomēr vairāki faktori, tai skaitā zemais trūcīgo skaits, salīdzinoši augstais individuālo komersantu skaits, salīdzinoši zemie bezdarba rādītāji un augstais dzimstības koeficients ļāvis Vārkavas novadam 2020.gadā ieņemt salīdzinoši augsto 25.rangu pēc novadu teritorijas attīstības līmeņa indeksa⁷, kas ir ievērojams kāpums no 91.randa 2019.gadā. 2020.gadā Preiļu novads ieņem 84.rangu, Riebiņu novads – 98.rangu, bet Aglonas novads – 105.rangu.

⁷ Teritorijas attīstības līmeņa indekss raksturo attīstības līmeni attiecīgajā gadā, parādot teritoriju augstāku vai zemāku attīstību salīdzinājumā ar vidējo attīstības līmeni valstī.

2. ESOŠĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS UN TĀLĀKĀS RĪCĪBAS

2.1. PAR PAŠVALDĪBU BUDŽETOS PAREDZĒTAJIEM LĪDZEKĻIEM SOCIĀLAJAI AIZSARDZĪBAI

Lai gūtu priekšstatu par pašvaldību līdzšinējo atbalstu sociālās aizsardzības jomai, tikuši apkopoti pašvaldību publiskajos gada pārskatos un mājas lapās publiski pieejamā informācija gan par plānotajiem izdevumiem, gan par faktisko izpildi. Lai arī vairumā gadījumu izdevumu pozīcijas visās pašvaldībās ir līdzīgas (izdevumi pabalstiem, sociālajiem pakalpojumiem, administratīvās izmaksas, algotie pagaidu sabiedriskie darbi), atsevišķos novados sociālās aizsardzības budžetā tikuši ieskaitīti izdevumi, kas vairāk attiecināmi uz nekustamā īpašuma apsaimniekošanu (sociālās mājas) un izglītību (interesu izglītības iestāde). Diemžēl 2020.gada pārskatā Aglonas novads ir norādījis tikai sociālajos pabalstos izlietos izdevumus, kas neattiecināma kopējos pašvaldības izdevumus sociālajai aizsardzībai. 11.tabulā apkopota informācija gan par izdevumiem finansiālā izteiksmē, gan sniegta informācija par izdevumu procentuālo īpatsvaru pret kopējo pašvaldības budžetu.

11.tabula
Pašvaldību plānotie un faktiskie izdevumi sociālajai aizsardzībai 2018.-2021.gadā

	2018.gads		2019.gads		2020.gads		2021.gads
	plāns	izpilde	plāns	izpilde	plāns	izpilde	plāns
Aglonas novads							
izdevumi (EUR)	651199	630873	737141	630873	651745	155533*	694245
īpatsvars (%) pret kopējo pašvaldības budžetu	13.2	11.82	17	16	13	2.9	14.9
Preiļu novads							
izdevumi (EUR)	1081711	1049803	1134467	1107858	1446483	1330233	1298258
īpatsvars (%) pret kopējo pašvaldības budžetu	10.91	6.32	9.89	6.21	9.67	10.31	10.2
Riebiņu novads							
izdevumi (EUR)	521596	515876	536945	564911	600987	564911	725085
īpatsvars (%) pret kopējo pašvaldības budžetu	8.23	9	7.6	8	9.3	8	12
Vārkavas novads							
izdevumi (EUR)	802317	708747	296782	275079	350171	360447	441712
īpatsvars (%) pret kopējo pašvaldības budžetu	33.94	30.42	15.6	14.96	14	13.99	18.06

*atspoguļoti izdevumi tikai par sociālajiem pabalstiem

Zemākais atbalsts ne tikai plānoto izdevumu, bet arī faktisko izdevumu ziņā, analizējot procentuālo īpatsvaru pret kopējo pašvaldības budžetu, ir bijis Preiļu un Riebiņu novados. Vārkavas novadā 2018.gadā notikuši darbi pie sociālās aprūpes centra izveides, tāpēc izdevumi sociālajai aizsardzībai sastādījuši gandrīz trešdaļu no pašvaldības kopējiem izdevumiem. Savukārt plānotais budžets apvienotajos novados kopā 2021.gadam, ko paredzēts izlietot sociālajai aizsardzībai, sastāda 3 159 300 EUR. Arī nākošajā gadā budžeta izdevumi sociālajai jomai paredzami ne mazākā apmērā, par cik šajā gadā ir ievērojami mainījušies normatīvajos aktos paredzētie obligāti izmaksājamo pabalstu apmēri, kuru izmaksas ir grūti paredzēt. Tā, piemēram, ja aizvadītajos gados pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai sastādīja 64 eiro vienai personai, tad kopš šī gada janvāra⁸ pirmajai un vienīgajai personai tas noteikts 109 eiro apmērā, bet pārējām – 76 eiro apmērā. Tā rezultātā ir ievērojami palielinājušies izdevumi šī pabalsta izmaksai. Piemēram, Preiļu novadā 2020.gadā par janvāra mēnesi minētā pabalsta summa sastādīja 5 596,31 eiro, tad šī gada janvārī – 10 931,95 eiro. Vēl grūtāk prognozējams ir mājokļa pabalsts, jo tā aprēķina formulā ir jāiekļauj izdevumi par dzīvojamās telpas lietošanu (piemēram, īre), izdevumi par dažādiem pakalpojumiem (elektroenerģija, gāze, ūdens u.c.), izdevumi par telekomunikāciju pakalpojumiem un interneta saistītie izdevumi. Par cik katrā māsaiņniecībā šie izdevumi ir atšķirīgi, arī piešķiramā pabalsta summa ievērojami atšķirsies, bet būs zināma vien tad, kad katra māsaiņniecība uzrādīs savus reālos izdevumus.

2.2. PAR SOCIĀLO PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU DARBA ORGANIZĀCIJU, SOCIĀLĀS SFĒRAS SVID ANALĪZE

Sākot ar 2021.gada 01.jūliju administratīvi teritoriālās reformas rezultātā Preiļu novadā ir vairāki sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēti pakalpojumu sniedzēji (skat. 12.tabulu), kuri savu darbību turpina līdz pašvaldības lēmumam par to likvidēšanu vai reorganizēšanu.

⁸ Grozījumi sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, 33.panta pirmā daļa; pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

12.tabula

Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrētie pakalpojumi

Nr.p.k.	Pakalpojuma sniedzējs	Reģistrācijas datums	Reģistrācijas numurs	Juridiskais statuss	Pakalpojumu sniegšanas forma	Sniedzamais pakalpojums
1.	Aglonas novada pašvaldības iestāde Sociālās aprūpes centrs "Aglona"	27.03.2006. Pārreģistrācijas: 18.06.2020.	110	Pašvaldības iestāde	ar izmitināšanu	ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija Plānotais klientu skaits:50
2.	Riebiņu novada sociālās aprūpes centrs "Rušona"	21.07.2008.	349	Pašvaldības iestāde	ar izmitināšanu	ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija Plānotais klientu skaits:27
3.	Preiļu novada Labklājības pārvalde	18.06.2010. Pārreģistrācijas: 14.06.2018.	503	Pašvaldības iestāde	bez izmitināšanas	Pašvaldības sociālais dienests Plānotais klientu skaits:235
4.	Aglonas novada Sociālais dienests	29.06.2010.	509	Pašvaldības iestāde	bez izmitināšanas	Pašvaldības sociālais dienests
5.	Aglonas novada Sociālā dienesta struktūrvienība Aprūpe mājās	16.07.2010. Pārreģistrācijas: 29.06.2020.	520	Pašvaldības iestādes struktūrvienība	bez izmitināšanas	Aprūpe mājās Plānotais klientu skaits:8
6.	Vārkavas novada Sociālais dienests	24.08.2010. Pārreģistrācijas: 18.05.2018.	546	Pašvaldības iestāde	bez izmitināšanas	Pašvaldības sociālais dienests Plānotais klientu skaits:250
7.	Preiļu novada Labklājības pārvaldes Krīzes centrs	28.11.2011. Pārreģistrācijas: 14.06.2018.	605	Pašvaldības iestādes struktūrvienība	ar izmitināšanu	krīzes centrs Plānotais klientu skaits:5
8.	Preiļu novada Labklājības	09.09.2010. Pārreģistrācijas:	626	Pašvaldības iestādes	bez izmitināšanas	Aprūpe mājās Plānotais

	pārvaldes Aprūpes mājās birojs	14.06.2018.		struktūrvienība		klientu skaits:25
9.	Preiļu novada Labklājības pārvaldes pansionāts "Preiļi"	11.11.2010. Pārreģistrācijas: 14.06.2018.	657	Pašvaldības iestāde	ar izmitināšanu	ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija Plānotais klientu skaits:48
10.	Riebiņu novada domes Sociālais dienests	28.12.2010.	675	Pašvaldības iestāde	bez izmitināšanas	Pašvaldības sociālais dienests
11.	Preiļu novada Labklājības pārvaldes Dienas aprūpes centrs	22.06.2012. Pārreģistrācijas: 14.06.2018.	798	Pašvaldības iestādes struktūrvienība	bez izmitināšanas	Dienas aprūpes centrs Plānotais klientu skaits:20
12.	Vārkavas novada Sociālās aprūpes centrs "Vārkava"	29.07.2019.	1248	Pašvaldības iestāde	ar izmitināšanu	ilgstoša sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija Plānotais klientu skaits:41
13.	Preiļu novada Labklājības pārvaldes Grupu dzīvokļi	22.04.2021.	1405	Pašvaldības iestādes struktūrvienība	ar izmitināšanu	grupu māja (dzīvoklis) Plānotais klientu skaits:16

avots <https://vspmis.lm.gov.lv/Public/PublicetsPakalpojums>

Lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu un pakalpojumu administrēšanu, katra pašvaldība, atbilstoši spēkā esošajai likumdošanai, ir izveidojusi pašvaldības iestādi – sociālo dienestu. Lai iedzīvotājiem palīdzība būtu tuvāk sasniedzama, tikuši izveidoti **attālinātie klientu pieņemšanas punkti** Aizkalnē, Pelēcos, Pīruļos, Vecvārkavā, Rimicānos, Vanagos, Silajānos, Sīļukalnā, Kastīrē un Galēnos. **Ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas** izvietotas Saleniekos, Gaiļmuižā, Preiļos un Vārkavā. Kopējais klientu skaits, kuriem iespēja saņemt šādu pakalpojumu, sastāda 166 personas. Lai pakalpojuma organizēšana un nodrošināšana būtu vienota katrā no sociālās aprūpes institūcijām, šīs darba grupas ietvaros tiek izstrādāts jauns nolikums, kas būs saistošs visās četrās institūcijās.

Preiļos un to tuvumā izvietoti **citi pakalpojumu sniedzēji**: dienas aprūpes centrs, krīzes centrs, grupu dzīvokļi un aprūpes mājās birojs. Aprūpes mājās pakalpojums ticis reģistrēts arī Aglonā. Lai nodrošinātu saistības par pakalpojumu infrastruktūras attīstību deinstitucionalizācijas plānu īstenošanai (projekts Nr.9.3.1.1./18/I/009 “Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu infrastruktūras izveide un attīstība Preiļu novadā”), **tiek veidots jauns pakalpojums – sociālās rehabilitācijas kabinets bērniem ar funkcionāliem traucējumiem**, kas atradīsies Līčos, Jaunatnes ielā 1.

Lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu un pakalpojumu administrēšanu, **katrai pašvaldībai arī turpmāk ir jābūt izveidotai pašvaldības iestādei – sociālajam dienestam**, Preiļu pašvaldības gadījumā tikusi izveidota Labklājības pārvalde, kas sevī apvieno visus pakalpojumu sniedzējus. Sociālais dienests nodrošina Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā noteikto sociālā darba speciālistu skaitu atbilstoši specializācijai, ņemot vērā administratīvajā teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju vajadzību specifiku. Ja pašvaldības teritorijā iedzīvotāju skaits pārsniedz 3000, sociālajā dienestā ar klientiem strādā ne mazāk kā trīs sociālā darba speciālisti – sociālais darbinieks darbam ar ģimenēm un bērniem, sociālais darbinieks darbam ar pilngadīgām personām un sociālās palīdzības organizators. Lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, arī turpmāk novada lauku teritorijās jābūt attālinātajiem klientu pieņemšanas punktiem. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 10.pants nosaka, ka, lai sociālais dienests varētu pienācīgi veikt savus uzdevumus, tajā **jābūt vismaz vienam sociālā darba speciālistam uz katriem tūkstoš iedzīvotājiem, respektīvi – 16 sociālā darba speciālistiem** (aktuālie Oficiālā statistikas portāla dati par Preiļu novadu – 16 759 iedzīvotāji).

Vairākos pašvaldības pagastos bijis pieejams un **tiks saglabāti higiēnas pakalpojumi**: dušas izmantošanas pakalpojums – Preiļos, Aizkalnē, Riebiņos, Vārkavā; veļas mazgāšanas pakalpojums – Preiļos, Aizkalnē, Priekuļos, Riebiņos, Sīļukalnā.

Lai Preiļu novada pašvaldībā no 2022. gada 01. janvāra tiktu organizēts vienots darbs sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sniegšanas jautājumos, nepieciešamas sekojošas rīcības:

- 1) Labklājības pārvaldes nolikuma un tās struktūras apstiprināšana, lēmumprojektā paredzot, ka :
 - **tiek likvidēts** Aglonas novada Sociālais dienests (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēts ar Nr.509);
 - **tiek likvidēts** Vārkavas novada Sociālais dienests (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēts ar Nr.546);

- **tiiek likvidēts** Riebiņu novada domes Sociālais dienests (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēts ar Nr.675);
 - **tiiek likvidēta** Aglonas novada Sociālā dienesta struktūrvienība Aprūpe mājās (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēta ar Nr.520);
 - **tiiek veiktas izmaiņas pakalpojumu sniedzēju nosaukumos**: Sociālās aprūpes centrs “Rušona” (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēts ar Nr.349); Sociālās aprūpes centrs “Vārkava” (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēts ar Nr.1248); Sociālās aprūpes centrs “Aglona” (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēts ar Nr.110); Sociālās aprūpes centrs “Preiļi” (sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā reģistrēts ar Nr.657);
- 2) Labklājības pārvaldes un tās struktūrvienību amatu vienību saraksta apstiprināšana, personāla lietu pārņemšana, amata aprakstu precizēšana, darba līgumu pārslēgšana;
 - 3) Labklājības pārvaldes struktūrvienību un pakļautībā esošo pakalpojumu sniedzēju nolikumu izstrāde/ precizēšana (atsevišķus nolikumus skat. Pielikumā Nr.8);
 - 4) Izmaiņu veikšana sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā⁹.

Tomēr augstāk minētais ir veicams, pēc iespējas ņemot vērā konstatētās stiprās – vājās puses sociālajā sfērā, kā arī esošās iespējas un draudus (skat.13.tabulu).

⁹ 2017.gada 27.jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr.385 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrēšanu”; pieejams:
<https://likumi.lv/ta/id/292144-noteikumi-par-socialo-pakalpojumu-sniedzēju-registresanu>

13.tabula
Sociālās sfēras SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses	Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Pieejami daudzveidīgi sociālie pakalpojumi, iespēja tos nodrošināt, iedzīvotājiem negaidot rindā; • Sociālo pakalpojumu sniedzēji reģistrēti sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā; • Darbiniekiem normatīvajos aktos noteiktā izglītība un liela pieredze sociālajā jomā; • Sociālie darbinieki ir specializējušies darbam ar dažādām mērķa grupām (personām ar GRT, ģimenēm un bērniem, veciem cilvēkiem, personām ar invaliditāti, atkarīgām personām, varmākām, utt.); • Ir apmācīti darbinieki atbalsta grupu vadīšanā (BEA, BP, CAP); • Plašs sociālās palīdzības klāsts dažādām sociālajām grupām; • Pieredze jaunu pakalpojumu ieviešanā, piesaistot projektu līdzekļus; • nodrošināta laba materiāli tehniskā bāze gan darbiniekiem, gan klientiem (krīzes centrā, pakalpojumu centrā “ Līči”, grupu 	<ul style="list-style-type: none"> • Valsts deleģē pašvaldībai arvien jaunas funkcijas, nosaka pabalstu apmēru palielināšanu un ienākuma apmērus trūcīgas un maznodrošinātas māsaimniecības statusa noteikšanai; • Kopš 2015.gada nav veikta iedzīvotāju sociālo problēmu izpēte, vajadzību analīze; • Zems sabiedrības izpratnes līmenis par sociālo sfēru, kā rezultātā vērojama iedzīvotāju negatīvā attieksme un zemais sociālā darba profesijas prestižs; • darbinieku skaita neatbilstība, kā rezultātā nav racionāls darba sadalījums ne administratīvo jautājumumu, ne sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības organizēšanas ziņā, kā arī sociālais darbs nav kvalitatīvs, augsts darbinieku izdegšanas risks; • vairāki sociālie darbinieku resursu taupības dēļ kā speciālisti tikuši norādīti arī sociālo pakalpojumu sniedzējos, kā arī reāli veic sociālo darbinieku pienākumus paralēli savam pamatdarbam (dienas aprūpes centrs, krīzes centrs, aprūpes mājās birojs), kas rada 	<ul style="list-style-type: none"> • Finansējuma piesaiste no citiem finanšu resursiem, dalība projektos; • Atsevišķu sociālo pakalpojumu deleģēšana nevalstiskajam/ privātajam sektoram; • Jaunu darba metožu un paņēmienu ieviešana sociālajā darbā, kā arī jaunu un alternatīvu sociālo pakalpojumu veidu attīstība, esošo pilnveidošana; • Darbinieku darba pienākumu racionāla sadale un nepieciešamo speciālistu piesaiste; • Nevalstisko organizāciju vajadzībām iznomāto telpu Labklājības pārvaldē nodošana tās darbinieku rīcībai; 	<ul style="list-style-type: none"> • Ievērojams sociāla rakstura problēmu pieaugums; • Izmaiņas likumdošanā var veicināt trūcīgo un maznodrošināto māsaimniecību skaita palielināšanos, kas uzliks būtisku slogu pašvaldības budžetam; • Valsts noteikto pabalstu apmēru palielināšana (GMI pabalsts), kā arī to kopējā apmēra neprognozējamība (mājokļa pabalsts) var radīt draudus, ka nebūs pieejams finansējums citiem sociālās un materiālās palīdzības veidiem; • Sociālās politikas nestabilitāte valstī kopumā; • Nepietiekami finanšu līdzekļi sociālajai sfērai; • Pieaugošs kvalificētu darbinieku trūkums, nemotivējoša atlīdzība; • Klientu uzvedības neprognozējamība, kas rada draudus darbinieku drošībai;

<p>dzīvokļos, dienas aprūpes centrā);</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilgtermiņā pārbaudīti atbalsta mehānismi (atlaide par dārziņu un ēdināšanu skola, pabalsts mācību līdzekļu iegādei), kas veicinājuši daudzbērnu ģimeņu skaita pieaugumu bijušajā Preiļu novadā; • Ir specializētais transports, mobilais pacēlājs, kas atsevišķos gadījumos risina vides pieejamības jautājumu; 	<p>papildu slodzi un risku nesniegt kvalitatīvu pakalpojumu nevienā no pakalpojumiem;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociālajā sfērā strādājošo atlīdzības zemā konkurētspēja (arī aprūpes mājās pakalpojuma sniedzēju zemais atlīdzības apmērs – 3,6EUR/h), kā rezultātā speciālisti ar atbilstošu izglītību izvēlas strādāt augstāk apmaksātu darbu vai doties uz ārzemēm; • augsta kadru mainība (īpaši sociālās aprūpes centros), biežas darbnespējas lapas, kas kavē kvalitatīva pakalpojuma sniegšanu, rada papildus slodzi citiem darbiniekiem; • medicīniskā personāla trūkums sociālās aprūpes centros; • Liels juridisko un ar grāmatvedību saistītu jautājumu klāsts bez atbilstoša cilvēkresursu nodrošinājuma; • Labklājības pārvaldes telpas ir novecojušas un nepietiekoši plašas racionālai darbinieku izvietošanai un ērtai apmeklētāju pieņemšanai, vide tikai daļēji piemērota personām ar pārvietošanās traucējumiem; • Nepieciešami ievērojami ieguldījumi atsevišķu sociālo aprūpes centru infrastruktūras sakārtošanai (skat. Pielikumu Nr.5); 		
--	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none">• Grūtības nodrošināt aprūpes mājās pakalpojumu novada lauku teritorijā atbilstošu pakalpojuma sniedzēju neesamības dēļ;• Aprūpes mājās pakalpojuma sniedzēji vairumā ir personas ar invaliditāti un pirmspensijas vecumā, kas ilgtermiņā radīs draudus šādu pakalpojumu nodrošināt vispār;• Nepietiekams audžuģimeņu skaits novadā, kā rezultātā ārpusģimenes aprūpē esošie bērni nonāk citu pašvaldību audžuģimenēs, uz kurām aizplūst ievērojami finanšu resursi;• Daudz birokrātiska rakstura darba jautājumu, kas prasa lielu laika ieguldījumu un ne reti nekavējošu rīcību, kā rezultāta ievērojami tiek kavēta pamatdarba veikšana;• Specializētais transports ir novecojis, kā arī bieži vien tiek izmantots citiem mērķiem;• Liels nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits;• Strauja sabiedrības novecošanās;		
--	---	--	--

2.3. PAR SOCIĀLĀS PALĪDZĪBAS SNIEGŠANU

Apkopojot informāciju par datiem, kuri atspoguļo pamatrādītājus sociālajā jomā jau nodaļā par pašvaldības sociālekonomisku raksturojumu ticis minēts, ka vērojama trūcīgo skaita samazināšanās Riebiņu, Vārkavas un Aglonas novados, bet Preiļu novadā tas saglabājas samērā līdzīgs un sastāda aptuveni 4% no kopējā novada iedzīvotāju skaita.

Ja trūcīgas mājsaimniecības ienākumu sliekšni strikti nosaka valsts likumdošana, tad attiecībā uz maznodrošinātas mājsaimniecības ienākumu sliekšni līdz 2021.gadam katra pašvaldība varēja noteikt savu apmēru (skat. 14.tabulu), kas apvienoto pašvaldību gadījumā bijis no 150 eiro (zemākais līmenis) Aglonas novadā līdz 215 eiro (augstākais līmenis) Preiļu novadā. Ņemot vērā, ka no šī gada likumdošana paredz amplitūdu¹⁰, kādā apmērā drīkst noteikt **maznodrošinātas mājsaimniecības sliekšni**, darba grupā panākta vienošanās to **atstāt apmērā – 327 eiro pirmajai un vienīgajai personai un 229 eiro – pārējām personām mājsaimniecībā**. Tas darīts ar mērķi paredzēt samērīgumu gan attiecībā pret noteikto trūcīgas mājsaimniecības sliekšni, gan radīt saprotamus nosacījumus, pretendējot uz atbalsta paku saņemšanu, kuras personām iespēja saņemt Eiropas Atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām ietvaros.

Atšķirīga pieejama pašvaldībās bijusi arī pabalsta Garantētā minimālā ienākumu (turpmāk tekstā – GMI pabalsts) līmeņa noteikšanā. Preiļu novadā labvēlīgāki nosacījumi tikuši noteikti vecuma/invaliditātes pensiju saņēmējiem ar pensiju līdz 120 eiro pie nosacījuma, ja mājoklī šī persona deklarēta un dzīvo viena. Tā rezultātā, piemēram, 2020.gadā no kopējā trūcīgo personu skaita GMI pabalstu saņēma 66% personas Preiļu novadā, kamēr Riebiņu novadā to procentuālais īpatsvars ir 32%, bet Vārkavā – 30%. Aglonas novada gadījumā dati ir apkopoti par visiem pagastiem, t.sk. tiem, kuri administratīvi teritoriālās reformas rezultātā tikuši pievienoti Krāslavas novadam, tā rezultātā arī tur ir bijis augsts GMI pabalsta saņēmēju īpatsvars 2020.gadā - 75%. Tomēr, pēc Aglonas pagasta sociālo darbinieku paustā viedokļa, vairums minētā pabalsta saņēmēju nāca no pagastiem, kas šobrīd vairs nav Preiļu novadā. No 2021.gada valstī ir noteikti vienoti minimālo ienākumu sliekšņi arī GMI pabalstam, kas gan ievērojami pārsniedz aizvadītajos gados piemēroto, tāpēc pieļaujams, ka šim pabalstam izmaksājamās summas apmērs jaunajā novadā varētu pieaugt pat divas reizes.

Tāpat vienota pieeja tiek noteikta mājokļa pabalsta piešķiršanai, kura apmērs tiks aprēķināts kā starpība starp GMI pabalsta ienākumu sliekšņu summu mājsaimniecībai un normatīvajos aktos noteiktajiem izdevumiem par mājokli un mājsaimniecības kopējiem

¹⁰ Grozījumi sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, 33.panta trešā daļa; pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>

izdevumiem kā ticis minēts iepriekš. Pēc pirmajām aplēsēm, ģimenes ar bērniem, kurās pieaugušās personas nav nodarbinātas vai saņemtais atalgojums ir neliels, varētu saņemt ievērojamas pabalsta summas, savukārt seniori, kuri, piemēram, Preiļu novadā līdzšinējos gados tika izdalīti kā atsevišķa pabalsta saņēmēju kategorija, vairumā pat varētu neatbilst mājokļa saņēmēju grupai.

Atšķirīga bijusi apvienojamo novadu pieeja arī sociālās un materiālās palīdzības pabalstu jautājumā. Ja sociālās garantijas, kas likumdošanā paredzētas bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem pēc pilngadības sasniegšanas¹¹, kā arī audžuģimenēm¹² vairumā bijušas līdzvērtīgas, tad pārējā palīdzība atšķiras gan pēc mērķgrupas, gan apmēra (skat.15.tabulu).

Darba grupā, diskutējot par katras pašvaldības līdzšinējo pieredzi gan par pabalsta piešķiršanu, gan tā efektivitāti noteiktas vajadzības apmierināšanā, panākta vienošanās saglabāt sekojošus sociālās un materiālās palīdzības pabalstu veidus:

- Pabalsts – 50% atlaide par ēdināšanu pirmsskolas izglītības iestādē trūcīgas ģimenes bērnam;
- Pabalsts mācību līdzekļu iegādei trūcīgas ģimenes bērnam, aizbildnībā nodotam bērnam (40 EUR);
- Pabalsts krīzes situācijā (līdz 500 EUR);
- Bērna piedzimšanas pabalsts (300 EUR, ja abi vecāki deklarēti Preiļu novadā; 150 EUR, ja viens vecāks deklarēts Preiļu novadā);
- Apbedīšanas pabalsts novada iedzīvotāju apbedīšanai (100 EUR);
- Pabalsts mācību līdzekļu iegādei daudzbērnu ģimenes bērnam (40 EUR);
- Pabalsts pēc ārstēšanās stacionārā vecuma un invaliditātes pensijas saņēmējam, kā arī daudzbērnu ģimenes vecākiem pēc uzturēšanās stacionārā kopā ar bērnu (2 dienas; līdz 100 EUR gadā);
- Pabalsts pensionāram – jubilāram (80,85-os gados un 90+gados 50 EUR);
- Vienreizējs pabalsts bērnam invalīdam (20 EUR);
- Vienreizējs pabalsts politiski represētai personai (20 EUR);
- Vienreizējs pabalsts aizgādnim (50 EUR);

¹¹ 2005.gada 15.novembra Ministru kabineta noteikumu Nr.857 "Noteikumi par sociālajām garantijām bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās" 26., 27., 30., 31. un 31.¹ pants;

pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/121592-noteikumi-par-socialajam-garantijam-barenim-un-bez-vecaku-gadibas-palikusajam-bernam-kurs-ir-arpusgimenes-aprupes-ka-ari-pec-arpusgimenes-aprupes-beigshanas>

¹² 2018.gada 26.jūnija Ministru kabineta noteikumu Nr.354 "Audžuģimenes noteikumi" 78.pants; pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/300005-audzugimenes-noteikumi>

- Pabalsts – 50% atlaide par ēdināšanu pirmsskolas izglītības iestādē daudzbērnu ģimenes bērnam;
- Pabalsts – 50% atlaide par ēdināšanu skolā daudzbērnu ģimenes bērnam;
- Pabalsts sodu izcietušai personai (40 EUR).

Tālākās rīcības vienotas sociālās un materiālās palīdzības sniegšanā no 2022.gada 01.janvāra:

- 1) Saistošo noteikumu izstrāde par sociālās palīdzības pabalstu veidiem un sociālajām garantijām;
- 2) Saistošo noteikumu izstrāde par materiālās palīdzības veidiem.

Augstāk minētais veicams, ņemot vērā aktuālos datus par pašvaldību līdzšinējo pabalstu saņēmēju skaitu, kā arī ņemot vērā sociālekonomiskos rādītājus par konkrēto mērķgrupu (piemēram, dati rāda, ka jaunizveidotajā Preiļu novadā ir 174 seniori vecumā 90+ gadi, kas ļauj prognozēt minēta pabalsta apmēru gada griezumā, u.tml.).

14.tabula

**Informācija par trūcīgo, maznodrošināto un valstī noteikto sociālo pabalstu saņēmēju skaitu un tiem izlietotajiem līdzekļiem novados
2018.-2020.gadā**

	Preiļu novads			Riebiņu novads			Vārkavas novads			Aglonas novads (dati par situāciju visā novadā, atsevišķi neizdalot Aglonas pagastu)		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
trūcīgo skaits												
ģimeņu skaits	216	218	206	182	171	157	43	27	39	190	121	124
unikālo personu skaits	341	346	327	370	313	281	114	82	66	224	192	185
maznodrošināto skaits												
ienākumu līmenis (EUR)	215	215	215	180	180	180	214	214	214	150	150	150
ģimeņu skaits	29	39	47	12	32	24	3	7	6	10	7	16
unikālo personu skaits	47	66	67	34	61	43	5	12	10	15	11	27
valstī noteiktie pabalsti												
pabalsts GMI līmeņa nodrošināšanai												
izlietotie līdzekļi (EUR)	72313,09	66409,2	79319,2	21593	24983	35053	3763	5397	8495	57329,76	43968,69	55353,46
ģimeņu skaits	174	166	166	72	74	65	10	11	11	113	94	92
personas ģimenēs kopā	238	206	216	127	105	91	19	20	20	173	141	140
dzīvokļa/mājokļa pabalsts												
izlietotie līdzekļi (EUR)	42955	31440	31615	15380	16180	15520	4686	3692	3834	2150	2600	4570
ģimeņu skaits	355	258	256	152	168	161	66	52	54	43	52	53
personas ģimenēs kopā	485	368	371	308	290	280	66	52	54	83	80	87

pabalsts dimanta kāzu jubilāriem	220	1	220	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pabalsts pensionāram jubilāram 90+ gados	30; 100	96	2880	0	0	0	50 (no 80 gadiem, ik pēc 5 gadiem)	36	1800	50 (no 80 gadiem, ik pēc pieciem gadiem)	60	3000	
vienreizējs pabalsts 1.un 2.grupas invalīdam	15	655	9825	0	0	0	20	39	780	0	0	0	0
vienreizējs pabalsts politiski represētai personai	15	27	405	0	0	0	20	21	420	200	1	200	
vienreizējs pabalsts vientuļam pensionāram	15	161	2415	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
vienreizējs pabalsts aizgādnim	50	31	1550	0	0	0	0	0	0	15 (katru mēnesi)	19	3392,5	
pabalsts -50%atlaide par bērnodārzu daudz bērnu ģimenes bērniem	līdz 17,50	84	9449,75	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pabalsts - 50% atlaide par ēdināšanu skolā daudz bērnu ģimenes bērniem	x	43	1879,02	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pabalsts sodu izcietušanai personai	40	6	240	30	1	1	36	0	0	30	1	30	
pabalsts malkai vientuļajiem pensionāriem un 1.grupas invalīdiem	0	0	0	100	14	1400	0	0	0	0	0	0	0
pabalsts donoriem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	44	308	

2.4. PAR SOCIĀLO PAKALPOJUMU SNIEGŠANU

Sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijas jau tikušas uzskaitītas sadaļā par darba organizāciju, tomēr normatīvie akti paredz, ka pašvaldībā tiek nodrošināta arī tādu pakalpojumu sniegšana, kā, piemēram, sociālā rehabilitācija dzīves vietā vardarbībā cietušam bērnam u.c., kas kā atsevišķi pakalpojumi reģistrā netiek reģistrēti. Darba grupā tikuši apkopoti tie pakalpojumi, kuri bijuši pieejami un/vai tikuši sniegti katrā novadā, kā arī norādīts pakalpojumu saņēmušo personu skaits un, kur iespējams, norādīti izlietotie līdzekļi (skat. 16.tabulu).

Analizējot apkopotos datus par pakalpojumiem, kas pieejami visos novados, īpaši akcentējami ir divi, kuri bijuši ļoti pieprasīti – ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums, kā arī valsts apmaksāts asistenta pakalpojums. Šie rādītāji lielā mērā pamato jau sadaļā par sociālekonomisko raksturojumu minēto, ka jaunizveidotajā Preiļu novadā strauji palielinās iedzīvotāju skaits virs darbības vecuma un ir liels personu ar funkcionāliem traucējumiem skaits.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 4.panta otrā daļa nosaka – “sociālos pakalpojumus nodrošina klienta dzīvesvietā vai iespējami tuvu tai, un tikai tad, ja šāds pakalpojumu apjoms nav pietiekams, tiek nodrošināta sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija ilgstošas aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā.” Ja personas funkcionēšanas un ar mājas dzīvi saistītās prasmes ir saglabātas viņa vecumam atbilstošā līmenī, piemērotākais ir aprūpes mājās pakalpojums. Tomēr jau SVID analizē iezīmētas vājās puses šī pakalpojuma sniegšanā. Ņemot vērā, ka jaunizveidotajā Preiļu novadā ir plaša lauku teritorija, pašvaldībai ir konceptuāli jāvienojas, kā nodrošināt aprūpes mājās pakalpojumu attālākos novada ciemos (piemēram, transporta izdevumu segšana aprūpētāja nokļūšanai līdz klientam, mobilās brigādes izveide u.tml.). Tomēr dati, ka ilgstošu sociālo aprūpi gada laikā pieprasa, piemēram, Preiļu novadā 2020.gadā 71 persona, lai arī vietu skaits pansionātā ir 48, norāda, ka ir liels mirstības rādītājs gadījumos, kad persona tiek ievietota institūcijā, kas ir psiholoģiski traumējoši. Par cik aprūpes mājās pakalpojuma sniegšanā ir veiktas ievērojamas izmaiņas normatīvajos aktos paredzot, ka šāds pakalpojums jānodrošina arī bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī atsevišķi novadi nevis sniedza pakalpojumu, bet maksāja pabalstu par aprūpi, ir jāpārplāno kopējā pakalpojuma nodrošināšanas un apmaksas kārtība.

16.tabula
Informācija par novados pieejamajiem un nodrošinātajiem pakalpojumiem, to saņēmēju skaitu un izlietotajiem līdzekļiem 2018.-2020.gadā

	Preiļu novads			Riebiņu novads			Vārkavas novads			Aglonas novads (dati par situāciju visā novadā, atsevišķi neizdalot Aglonas pagastu)		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
soc.rehab.dzīvesvietā vardarbībā cietušajiem bērniem												
unikālo personu skaits	2	8	5	4	1	3	1	1	4	0	0	0
papildinfo	pakalpojumu nodrošina LP psihologs						pakalpojumu nodrošina psihologs, ar kuru noslēgts līgums					
soc.rehab.pak.vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām												
unikālo personu skaits	1	2	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0
izdevumi/ papildinfo				1018,2	1018,2	2036,4						
aprūpes mājās pakalpojums												
unikālo personu skaits	31	36	28			9	0	0	0	14	8	7
izdevumi/ papildinfo	23289EUR; 14 pašnodarbinātie	27900EUR; 14 pašnodarbinātie	24864EUR; 15 pašnodarbinātie	0	0	6154EUR; 1 aprūpētājs	0	0	0	4134,75, 1 aprūpētājs	7096,24, 1 aprūpētājs	5261, 1 aprūpētājs
krīzes centra pakalpojums												
unikālo personu skaits	8 (2 no citas pašv./; 6 -	15 (2 no citas pašv./	17 (8 no citas pašv./ 9 -	-	-	4	2	0	1	0	0	4

	Preiļi)	13- Preiļi)	Preiļi)										
izdevumi/ papildinfo	17363,02	17687,73	19621	-	-	675 pirkts pak	270 pirkts pakalp	0	15 pirkts pakalpojums				720
Dienas aprūpes centra pakalpojums										0	0		0
unikālo personu skaits	44	94	52		1		0	0	0				
izdevumi/ papildinfo	30352,21EUR; pilnu dienu pak.saņem 6 personas	34380,28EUR; R; pilnu dienu pak.saņem 6 personas	21104,39EUR; R; pilnu dienu pak.saņem 9 personas		1168 pirkts no citas pašvaldības		0	0	0				
ilgstošas soc.aprūpes un soc.rehab.pakalpojums													
unikālo personu skaits, kurām gada laikā nodrošināts pak. (SD gatavotā dokumentācija)	70	67	71	28	27	28	0	38	68	75	82		62
vietu skaits institūcijā	48	48	48	30	30	28	0	41	41	49	49		49
izdevumi/ papildinfo	355342	365121	432900	235964	263435	253650	0	146759	238524	269949	314600		293453
paersonu skaits, kas pakalpojumu saņem citās institūcijās	5	5	7	0	1	8	9	8	0	1	1		3
valsts SAC pakalpojuma saņēmēju skaits	30	26	30	4	3	4	3	2	2				
asistenta pakalpojums													
vidējais pakalpojumu saņēmēju skaits mēnesī	85	91	89	36	40	40	9	6	5	30	32		42
vidējais pakalpojumu sniedzēju skaits mēnesī	75	85	98	36	38	38	9	6	5	30	31		40
piesaistītais finansējums	108173,07	108958,93	111969,77	21028	28348	27272	11842	10935	9325	42092	53165,02		83712,03

gadā													
psihologa pakalpojums													
klientu skaits	35	35	48	18	24	18	1	1	4				
sniegto konsultāciju skaits	282	383	383	395	364	360	10	10	40				
sociālais darbs ar ģimenēm un bērniem													
aktīvo lietu skaits	48	43	41	34	39	30	20	25	28	7	6	5	
darbinieku skaits, kas strādā ar ģimenēm (arī dalītās slodzes gadījumā)	3	3	3	2	1	1	1	1	1	0	0	0	

Arī sociālais darbs ir viens no pakalpojumiem, kas tiek sniegts sociālajā dienestā. Ja, piemēram, par piešķirto sociālo vai materiālo palīdzību ir iespējams uzrādīt konkrētus skaitļus (pabalstu saņēmēju skaits, izlietotie līdzekļi), tad sociālā darba gadījumā ir praktiski neiespējami ar skaitļiem parādīt veikto darbu. Vienīgais atskaites punkts ir klientu lietu skaits, kas arī nesniedz pilnīgu ainu, jo vienam sociālajam darbiniekam ir vairākas viegli risināmas lietas, citam – daži ļoti sarežģīti gadījumi, sevišķi ģimenēs ar bērniem. Labklājības ministrijā izstrādes procesā ir pamatnostādņu dokuments, kurā paredzēts, ka 2024.gadā uz vienu sociālo darbinieku jābūt ne vairāk kā 20-30 klientu lietu, bet no 2027.gada 15-20 lietas, savukārt sociālajam darbiniekam darbam ar ģimeni un bērniem – ar kopējo bērnu skaitu lietās ne vairāk par 30 bērniem vecumā līdz 12 gadiem. Tas norāda uz nepieciešamību strikti virzīties uz specializāciju, kas, apzinot esošos cilvēkresursus, arī tiek veikts, gatavojot jauno struktūru un iestādes nolikumu (skat. Pielikumā Nr.8). Tomēr jau tagad pastāv bažas, vai, stājoties spēkā jaunajam regulējuma, būs iespēja to nodrošināt dzīvē darbinieku ar atbilstošu izglītību trūkuma dēļ. Tāpat tas aktualizē jautājumu par ģimenes asistentu nepieciešamību, kas, ikdienā strādājot ar sociālā riska ģimenēm, laika gaitā mazinātu sociālo darbinieku noslodzi.

Darba grupā atsevišķi ticis risināts sociālās aprūpes centru jautājums, 2022.gadam plānojot katra centra turpmāko darbību. Tomēr, ņemot vērā faktus, ka atsevišķu centru darbība nav efektīva, dažos ir jāveic lieli ieguldījumi, kas turklāt atsevišķos gadījumos nerisinās vides pieejamības jautājumu, kā arī zinot Labklājības ministrijas nākotnes ieceri paredzēt iespēju piedalīties projektu konkursā (3.1.2.3.i pasākums “Ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojuma noturība un nepārtrauktība”) par ģimeniskai videi pietuvināta aprūpes pakalpojuma sniegšanas vietas izveidi (2024.gada beigās), ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums nākotnē varētu tikt sniegts sekojoši:

- 1) Pakalpojums saglabājams SAC “Vārķava” esošajā apmērā (41 klients)
- 2) SAC “Rušona” pakalpojums saglabājams tikai mūra ēkā, veidojot to kā paaugstināta komforta pakalpojumu mazākam klientu skaitam (līdz 14 klientiem)
- 3) SAC “Aglona” pakalpojums šī brīža ēkā nav saglabājams; Aglonas pusē būtu īstenojams 3.1.2.3.i pasākums (līdz 48 klientu vietām);
- 4) Pansionāts “Preiļi” savu darbību patreizējās telpās nevarētu turpināt; Preiļu tuvumā būtu būvējams jauns sociālās aprūpes centrs 120 klientiem (skat. 17.tabulu un vizualizāciju Pielikumā Nr.6).

Ja šobrīd sociālās aprūpes centros ir iespēja pakalpojumu nodrošināt 166 klientiem, tad nākotnē vietu skaits tiktu palielināts līdz 219, kas ļautu pakalpojumu pārdot arī citu pašvaldību klientiem.

Kopš deinstitutionalizācijas pasākumu ieviešanas valstī, aktualizēts ir jautājums par sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniegšanu. Tā rezultātā Preiļu novadā izveidots dienas aprūpes centrs un grupu dzīvokļi pieaugušām personām ar pašaprūpes prasmēm, taču arvien tiek aktualizēts jautājums par šāda veida pakalpojumu nepieciešamību personām bez pašaprūpes prasmēm.

Dienas aprūpes centra izveide šādai mērķgrupai tikusi iekļauta investīciju plānā, kā arī atspoguļota šajā dokumentā kā viens no nākotnes uzdevumiem (skat.17.tabulu).

Plānotā darbība	Paredzamais darbības rezultāts
Ģimenes asistenta pakalpojuma izveide	Piesaistīti apmācīti speciālisti, kuri apmāca vecākus sociālajām prasmēm - vides sakārtošanā, ēst gatavošanā, finanšu saprātīgā tērēšanā, brīvā laika pavadīšanā
Sociālā pakalpojuma "Aprūpe mājās" pilnveide	Palielināts pakalpojuma sniedzēju skaits pakalpojumam "Aprūpe mājās", paplašinās pakalpojuma saņēmēju skaits
Dienas aprūpes centra (DAC) personām bez pašaprūpes prasmēm izveide	Izveidots DAC personām bez pašaprūpes prasmēm, radītas vismaz 2 jaunas darba vietas; radīta iespēja personām ar garīga rakstura traucējumiem/funkcionāliem traucējumiem dzīvot bioloģiskajās ģimenēs
Sociālo pakalpojumu mobilās brigādes izveide un aprīkojuma iegāde	Izveidota 1 mobilā sociālo pakalpojumu brigāde, sniegts jauns sociālais pakalpojums novada teritorijā, radot iespēju apkalpot klientus attālākās novada vietās
Sociālā aprūpes centra būvniecība	Tiek izveidots jauns sociālās aprūpes centrs, kuru veido 4 savstarpēji saistīti, bet ar iespēju atsevišķi funkcionēt, klientu izmitināšanas bloki (vienstāvu, ņemot vērā SAC paredzēto platību un telpu veidus atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam ¹³) – katrā 30 klienti. Izmitināšanas bloki izvietoti viens otram iepretim un visām debess pusēm, pa vidu veidojot plašu zaļo zonu klientu aktivitātēm āra apstākļos. Līdzās klientu izmitināšanas ēkai tiek paredzēts saimniecības (virtuve, veļas mazgāšana, apkure u.tml.) un administrācijas (speciālistu darba kabineti) bloks. Vizualizāciju skat. Pielikumā Nr.6.

17.tabula

Sociālo pakalpojumu attīstības plāns nākošajam plānošanas periodam

Savukārt grupu dzīvokļa pakalpojuma sniegšanu personām bez pašaprūpes prasmēm būtu iespējams nodrošināt samērā ātri ar nosacījumu, ja tiek pārplānota cilvēkresursu noslodze visā ēkā (Jaunatnes iela 1, Līči, Preiļu pagasts), piesaistot vismaz

¹³ 2000.gada 12.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām";

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/13628-higienas-prasibas-socialas-aprupes-institucijam>

medicīnas māsu, jo pakalpojumos “grupu dzīvokļi”, “krīzes centrs” un pakalpojumu centrs “Līči” ir iesaistīti vieni un tie paši darbinieki ar dalītām slodzēm (skat. amata vienību sarakstu Pielikumā Nr.7), kā rezultātā, ja, piemēram, krīzes centrā tiek ievietoti nepilngadīgi bērni, dežūrpersonāls fiziski nevar atrasties un sniegt atbalstu pārējos divos pakalpojumos. Lai izprastu izveidojušos situāciju, tikusi veikta visu trīs pakalpojumu SVID analīze (skat. 18., 19. un 20.tabulu).

18.tabula
Pakalpojumu centra “Līči” SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> • Ir nodrošināta laba materiāli tehniskā bāze gan darbiniekiem, gan klientiem • Augsti kvalificēti darbinieki • Labi aprīkotas klientu istabiņas • Nodrošināta diennakts uzraudzība klientiem • Klientiem pieejams atbalsts pašaprūpē • Pakalpojuma sniegšanas vietas atrašanās tuvu pilsētas centram • laba autobusu satiksme 	<ul style="list-style-type: none"> • Nav atrisināts jautājums par apmeklētāju plūsmas kontroli • Nav mehānisma, kā cīnīties ar klientiem, kuri neievēro iekšējās kārtības noteikumus • Darbinieku garīgās un emocionālās veselības labilitāte, kas rada neveselīgu mikroklīmatu darba vidē
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Izmantot esošo klientu vēlēšanos palīdzēt un iesaistīties, piem., ārdurvju uzraudzībā 	<ul style="list-style-type: none"> • Klientu uzvedības neprognozējamība, ja viņi nelieto medikamentus, ko darbinieki nevar kontrolēt • Darbinieku neaizsargātība ārkārtas gadījumā

Sniedzot skaidrojumu par vienu no vājajām pusēm – nav atrisināts jautājums par apmeklētāju plūsmas kontroli, jāprecizē, ka ēkā atrodas arī Preiļu pagasta pārvaldes vadītāja kabinets, pie kura nāk apmeklētāji, bet ēka tiek turēta aizslēgta, kā rezultātā kādam darbiniekam ir jāuzņemas ārdurvju atslēgšanas/aizslēgšanas funkcija pēc katra, kas ienāk ēkā, kas rada neērtības darba laikā nodarbinātajiem, bet fiziski nav iespējams ārpus darba laika, kad ēkā darbā ar klientiem paliek tikai viens dežurants. Tāpat detalizētāk skaidrojams augstāk minētais, ka nav mehānisma, kā cīnīties ar klientiem, kuri neievēro iekšējās kārtības noteikumus – klienti ne reti lieto alkoholu, smēķē iekštelpās, dzīvo antisanitāros apstākļos. Darbinieki vairākkārt ir saukuši policiju, kura ir norādījusi, ka savā dzīves vietā (pakalpojumu centra “Līči” un grupu dzīvokļu klienti ēkā Jaunatnes ielā 1, Līčos, deklarē savu dzīves vietu) personas var rīkoties pēc saviem ieskatiem. Tāpēc darbinieki praktiski ir bezspējīgi, lai nepieļautu šādas situācijas. Lai arī par pakalpojumu tiek slēgts līgums, tajā paredzot, ka, iekšējās kārtības neievērošanas gadījumā, līgums tiek laužts, pašvaldībai jebkurā gadījumā ir jāierāda cita dzīvojamā platība konkrētajai personai.

19.tabula

Krīzes centra SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> • Ir nodrošināta materiāli tehniskā bāze • Augsti kvalificēti darbinieki, kas sniedz palīdzību bērniem arī mācību procesā • Labi aprīkotas klientu istabiņas • Ir pieejama mācību telpa • Ir ēdiena sadales bloks • Nodrošināts diennakts sociālās rehabilitācijas pakalpojums • Pakalpojuma sniegšanas vietas atrašanās tuvu pilsētas centram • Laba autobusu satiksme 	<ul style="list-style-type: none"> • Darbinieka nepieciešamība vienlaicīgi pildīt dažādus amatus • Izolatora trūkums pandēmijas apstākļos • Nav atrisināts jautājums par apmeklētāju plūsmas kontroli • Darbinieku garīgās un emocionālās veselības labilitāte, kas rada neveselīgu mikroklimatu darba vidē
Iespējas	Draudi
<ul style="list-style-type: none"> • Komandas darbs soc. problēmas risināšanā • Iesaistīt citus speciālistus sociālo problēmu risināšanā 	<ul style="list-style-type: none"> • Klientu uzvedības neprognozējamība • Grupu dzīvokļu klientu un PC klientu uzraudzības nenodrošināšana, ja krīzes centrā ir klienti – nepilngadīgi bērni bez vecākiem

20.tabula
Grupu dzīvokļu SVID analīze

Stiprās puses	Vājās puses
<ul style="list-style-type: none"> • Laba materiāli tehniskā bāze gan klientiem, gan darbiniekiem - atbilstošas, izremontētas un pielāgotas telpas klientiem ar GRT (arī ratiņkrēslā) • Klientu telpu nodrošinātas ar nepieciešamajām mēbelēm, sadzīves lietām un virtuves tehniku • Piemērota pakalpojuma sniegšanas atrašanās vieta, vide • Darbiniekiem atbilstoša darba vide, darba vietas aprīkojums • Pastāvīgi darbinieki • Pieejams labiekārtots āra aktivitāšu laukums • Iespēja klientus nodarbināt Dienas aprūpes centrā • Tiek nodrošināta diennakts uzraudzība • Apkārtējos novados nav konkurences šī pakalpojuma sniegšanā 	<ul style="list-style-type: none"> • Jauns, nebijis pakalpojums, trūkst izpratnes un pieredzes (gan no pašvaldības, gan sabiedrības, gan no darbinieku puses) • Nepilnīga pakalpojuma noslodze, jo specifiski kritēriji mērķgrupas iesaistei • Tuvākajā apkārtnē nav specializēto darbnīcu, kur dienas laikā nodarbināt klientus • Video novērošanas trūkums gaitenī • Grūtības vienā istabā savietot psiholoģiski saderīgus klientus • darbinieku pārslodze, vienlaicīgi pildot pienākumus trīs pakalpojumos • Klientu zemā motivācija, diagnozes īpatnības • Nav atsevišķas tikšanās telpas • Nav izolācijas telpas nepieciešamības gadījumā • Darbinieku neaizsargātība
Iespējas	Draudi

<ul style="list-style-type: none"> • Izglītot un informēt sabiedrību par grupu dzīvokļu klientiem • Klientus, kas pieraduši patērēt, veidot par pilnvērtīgiem sabiedrības locekļiem • Veidot sociālo uzņēmumu, kurā nodarbināt personas ar garīga rakstura traucējumiem • Piesaistīt brīvprātīgos darbam ar klientiem • Sadarboties ar NVO • Personāla izglītības paaugstināšana, kvalifikācijas celšana un cita atbalsta nodrošināšana 	<ul style="list-style-type: none"> • Darbinieki var nevēlēties strādāt ar šo klientu grupu • Darbiniekiem trūkst pieredzes un zināšanu darbam ar šo mērķa grupu • Klientiem pārāk dažādas psihiskās un garīgās saslimšanas formas un slimības attīstības pakāpes • Nepietiekoša izpratne no pašvaldības puses • Drošības sajūtas mazināšanās citu pakalpojumu klientu, darbinieku un apkārtnējo iedzīvotāju vidū • Klientu nesagatavotība dzīvei ārpus valsts sociālās aprūpes centriem • Sabiedrības attieksme un izpratne par cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem • Klientu konflikti • Sociālās un ekonomiskās situācijas pasliktināšanās, nabadzības un sociālās spriedzes pieaugums
---	---

Augstāk apkopotā informācija parāda, ka ir gana daudz stipro pušu un iespēju, lai katru no šiem pakalpojumiem nodrošinātu, turklāt katrs no tiem ir nepieciešams dažādām mērķgrupām. Pamatproblēma ir cilvēkresursi, kuru noslodze ir racionāli jāpārplāno, piesaistot trūkstošos speciālistus un risinot nemotivējošo atalgojumu, kurš diemžēl ir vairumā sociālajā jomā strādājošajiem.

Tālākās rīcības vienotu sociālo pakalpojumu sniegšanā no 2022.gada 01.janvāra:

- 1) Saistošo noteikumu izstrāde par katru sociālo pakalpojumu;
- 2) Cilvēkresursu noslodzes pārplānošana, kā arī trūkstošo speciālistu piesaiste (minētais daļēji veikts, amatu vienību sarakstā iekļaujot speciālistus, kas nepieciešami sociālās aprūpes centru darbības nodrošināšanai – skat. Pielikumu Nr.7).

Augstāk minētais veicams, ņemot vērā aktuālos datus par pašvaldību līdzšinējo pakalpojumu saņēmēju skaitu, kā arī ņemot vērā sociālekonomiskos rādītājus par konkrēto mērķgrupu (piemēram, dati rāda, ka jaunizveidotajā Preiļu novadā vērojama strauja sabiedrības novecošanās, atsevišķos pagastos personu virs darbības vecuma ir izteikti daudz, samazinās ģimeņu ar bērniem skaits u.tml.).

